

Björn Bergsson – Nína Rós Ísberg – Stefán Karlsson

Kemur félagsfræðin mér við?

**Kynning á félagsfræði, skyldum greinum og
sýn hennar á samfélagið**

IÐNÚ

Efnisyfirlit

Formáli	7
1. kafli Félagsfræðin	9
Félagsfræðilegt innsæi	9
Greinar samfélagsfræðinnar.....	13
Brautryðjendurnir.....	15
August Comte	15
Herbert Spencer	15
Émile Durkheim.....	16
Karl Marx.....	16
Max Weber	17
Saga félagsfræðinnar.....	17
Til hvers er kenning?	20
Samvirknikenning	21
Hvaða tilgangi þjónar fjölskyldan fyrir einstaklinginn og samfélagið?.....	23
Hvaða tilgangi þjónar ríkisvaldið fyrir einstaklinginn og samfélagið?.....	24
Mat á samvirknikenningu	25
Átakakenning	25
Hverjir eiga hagsmuna að gæta gagnvart fjölskyldunni?.....	27
Hverjir eiga hagsmuna að gæta gagnvart ríkisvaldinu?	28
Mat á átakakenningu.....	29
Samskiptakenningar.....	29
Af hverju er félagsfræðin vísindagrein.....	30
Félagsfræði á tuttugustu og fyrstu öldinni.....	31
2. kafli Menningin	33
Uppruni mannsins	33
Menning	34
Gildi	39
Viðmið	39
Félagslegt taumhald	41
Er eitthvað algilt í menningunni?	41
Þjóðhverfur hugsunarháttur	42
Menningarsjokk	44
Afstæðishyggja	45
Tungumálið	46
Hnattvæðing.....	48
Menningarkimar.....	51
Menningarleg fjölbreytni og fordómar.....	52
Fjölmenning	54
Er maðurinn fangi menningarinnar?.....	55

3. kafli Samfélagið	57
Samfélagið	57
Félagsgerðin.....	58
Stöður.....	58
Hlutverk	60
Hópar	61
Félagsleg kerfi	62
Helstu samfélagsgerðir	63
Samfélög veiðimanna og safnara.....	64
Hirðingjar.....	65
Pálbúskapur.....	66
Akuryrkjusamfélög	68
Iðnaðarsamfélög.....	69
Upplýsingasamfélög	70
Samanburður á helstu gerðum samfélaga.....	73
Óiðnvædd samfélög – iðnvædd samfélög	73
Þróun íslenska samfélagsins	75
4. kafli Félagsmótunin	79
Félagsmótun og persónuleikinn.....	79
Einangruð börn	80
Táknræn samskipti.....	81
Kenning C.H. Cooleys.....	82
Tegundir félagsmótunar.....	83
Frummótun.....	83
Mótun tengd framtíð.....	84
Mótun tengd nýrri reynslu	84
Víxluð mótun.....	85
Endurmótun	85
Helstu félagsmótunaraðilar	85
Fjölskyldan.....	86
Grunnskólinn	86
Jafningjahópurinn	86
Minnihlutahópar.....	87
Fjölmíðlar.....	87
Kynferði	88
Æviskeiðin	88
Bernskan	88
Unglingsárin.....	89
Fullorðinsárin.....	90
Ellin.....	90
Dauðinn.....	91

5. kafli Fjölskyldan	93
Hvað er fjölskylda?	93
Fjölskyldugerðir og fjölskylduhættir	94
Þróun fjölskyldunnar samfara iðnvæðingu	98
Þróun íslensku fjölskyldunnar	99
Stjúpfjölskyldur	101
Innflytjendafjölskyldur	102
Hjónaskilnaðir	103
Sifjaspell	106
Ofbeldi innan fjölskyldunnar	107
Lokaorð	109
6. kafli Stjórnsmál	111
Stjórnkerfi og vald	111
Ríki	112
Lýðræði og lýðræðisform	114
Kosningakerfi	115
Flokkar og flokkakerfi	119
Fjölmiðlar.....	119
Meginstoðir lýðræðisins: frelsi og jafnrétti	121
Mannréttindi og stjórnarskrá	123
Forsendur lýðræðisins	125
Þróað efnahagskerfi	125
Takmarkað vald stjórnvalda	125
Djúpstæður klofningur ekki til staðar	125
Umburðarlyndi í ágreiningsmálum	126
Aðgangur að upplýsingum	126
Valddreifing	126
Umhverfisvandinn	126
Skipting lífsgæðanna.....	129
Eignarhugtakið.....	129
Kapítalisminn – markaðshyggja	130
Sósíalisminn.....	130
Blandað hagkerfi.....	131
Kommúnisminn	131
Velferðarríki.....	132
Stjórnsmálaflokkar	133
Framsóknarflokkurinn	133
Sjálfstæðisflokkurinn	135
Samfylkingin.....	136
Vinstrihreyfingin – grænt framboð.....	137
Frjálslyndi flokkurinn	138
Íslandshreyfingin	139

Vinstri-hægri kvarðinn og íslenskir stjórn málaflokkar	140
Hagsmunasamtök	141
7. kafli Trúarbrögð	143
Hvað eru trúarbrögð?	143
Trúarbragðarannsóknir: Trú og samfélag	145
Tegundir trúarbragða	146
Sjónarmið samvirknikenninga	148
Virkni trúarbragða	150
Getur eitthvað komið í stað trúarbragða í samfélaginu?	151
Sjónarmið átakakenninga. Trúarbrögð sem „ópíum fólksins“	152
Ójöfnuður og trúarbrögð	153
Félagsleg átök og trúarbrögð	154
Íslömsk bókstafstrú og hryðjuverkamenn	157
Nokkrar trúarlegar stofnanir	160
Helstu trúarbrögð veraldar og ásatrú	162
Eru trúarbrögð óþörf í nútímasamfélagi?	168
Trúarbrögð og félagslegar breytingar	155
„Siðfræði mótmælenda“	156
8. kafli Vinna og samfélag	171
Félagslegt mikilvægi vinnunnar	171
Hvað er vinna?	175
Vinna í nútímasamfélagi	178
Vinnan í ljósi kynferðis	181
Breytt verkaskipting á heimilinu	183
Kynbundið misrétti í atvinnulífinu	184
Atvinnuleysi	188
Atvinnuleysi skilgreint	190
Afleiðingar atvinnuleysis	192
Atvinnuleysisbætur	193
Verkföll	193
Vinna og alþjóðavæðing	194
Viðauki	197
Nacirema-þjóðflokkurinn	197
Tilraunafangelsið	199
Áfengissýkta fjölskyldan	201
Sagan af Enrico og Rico í Boston	203
Innréttingar Skúla Magnússonar landfógeta	205
Heimildaskrá	207
Myndaskrá	211